

Különösen kifogásolható a természettudományok mellőzése. Ennek okát Toncs abban találja, hogy Kölcey itt elsősorban a magyar nemes ifjakhoz kíván szólni.

A mű az értelem kiművelését fontosnak tartja ugyan, mégis a főgondot az érzés nemességének, az erkölcsi akaratsnak és jellemnek kiképzésére fordítja. Gondolatmenete abban a magasztos elvben éri el tetőpontját, mellyel „az élet főtörvényét“ állapítja meg. E törvény foglalatja az, hogy az ember a magányban tökéletesül ugyan, de tökéletesedésének eredményeit állandóan nemzete és az emberiség javára kell hasznosítania. Csak az ilyen élet tekinthető igazán erényesnek. Igazolhatjuk Toncs megállapításainak helyességét, mert legrövidebben és legáltalában csakugyan ez a törvény fejezi ki Kölcey etikai világnézetét és nevelői gondolkodását.

BARANKAY LAJOS.

A NÉMET KÖZOKTATÁSÜGY AZ ÁLLAMÁTALAKULÁS ÓTA.

(Második, befejező közlemény.)

5. A Harmadik Birodalom a parasztságra, amelytől — mint már említettük — a nagy népi megújodást reméli, kulturális téren is igen nagy figyelmet fordít. Eme törekvéséből érthető a vidéki továbbképző iskolázás gyökeres megreformálása és átszervezése. A kezdeményezést a birodalmi nevelésügyi miniszternek 1935 szeptember 24-i rendelete jelenti. A rendelet megváltoztatja az intézménynek nevét is (*Ländliche Fortbildungsschule*): a jövőben ezeknek az iskoláknak a neve *Ländliche Berufsschule für Knaben* és *Ländliche Hauswirtschaftsschule*, illetőleg *Ländliche Berufsschule für Mädchen* lesz, hogy az iskolák már nevükben is tükrözzék a birodalomnak azt a kultúrpolitikai törekvését, amely a továbbképző iskolázás elmélyítésétől a paraszti hivatás- és kultúrtudat kialakítását reméli. Az oktatás célja — mint az 1936 október 15-én kiadott Utasítások kifejtik — 1. a növendékekben a földműves-társadalomnak a népközösség iránti feladatát és a nép összességében elfoglalt helyét tudatosítani és bennük erős hazaszeretetet, valamint a népközösség érdekében végzendő munka akaratát felkelteni; 2. a gyakorlat révén szerzett ismereteket oktatás által megalapozni és kiegészíteni. A tanítás az alapvető népi-politikai tárgyakon kívül a mezőgazdasági és háztartási ismeretekre, valamint a helyesírás és számolás gyakorlására terjed ki. A politikai iskolázás célja a nemzeti szocializmus lényegének a megértetése; a háztartási ismeretek tanításának főtörekvése a magánháztartást az egész nép gazdasági életének és az államháztartásnak a keretében mint annak részét bemutatni. Az oktatás két évre, évenként 160 órára terjed ki; ha ez kivihetetlen, három éven keresztül évenként 120 órát kell berendezni. Az oktatásban való rész-

vételre minden 18 éven aluli, a tankötelességnek eleget tett fiú és leány kötelezve van. A tanítást néptanítók látják el, akiket erre a célra külön módszertani és szaktanfolyamokon képeznek át.

Sokkal szélesebbkörű szakképzésben részesíti a falu leányait, illetve a falusi életre készülő nőket az úgynevezett *Bäuerliche Frauenschule*. Ezt az iskolát a birodalmi miniszter 1935 májusában állította fel. A rendelet két típust: egy egyszotályút és egy kétszotályút különböztet meg. Kimondja, hogy a meglévő mezőgazdasági háztartási iskolákat és gazdasági nőiskolákat az első típusúak kell alakítani. A *Bäuerliche Frauenschule* alsó osztályába a 16. életévüket betöltött leányokat veszik fel; a felső osztályba való kerüléshez azonban — az alsó osztály elvégzése mellett — legalább polgári iskolai érettségi (*mittlere Reife*) szükséges; emellett a jelöltnek mezőgazdasági házi munkából felvételi vizsgálatot is kell tennie. Az alsó osztály a leányoknak háztartási és mezőgazdasági ismereteket nyújt; a felső ugyanezt teszi rendszeres formában és a parasztság kultúrája alapján általános műveltséget ad. A növendékektől sokat kíván, hogy majdan egy falu életközösségében mint nők vezető szerepet tölthessenek be. A tanterv mindkét osztályban heti 42 órát vesz fel és a tantárgyakat három problémakörbe csoportosítja. (I. A falusi asszony és munkája. II. A nő helyzete a parasztszaladban és a faluközösségben. III. A falusi nő és népe.) Mindenütt igyekszik az elméletet a gyakorlattal összekapcsolni; a háztartási ismeretek tanításához heti megbeszéléseket kapcsol. A felső tagozat elvégzését államvizsga zárja le, amelynek bir- tokában a növendék 1—2 évi gyakorlati munka után államilag elismert „falusi háztartási tanácsadó“ (*ländliche Haushaltspflegerin*) lehet; ez a vizsga feltétele továbbá a mezőgazdasági háztartási ismeretek tanítóképzőjébe való felvételnek.

A földműves-ifjak szélesebbkörű szakképzéséről az úgynevezett *Bäuerliche Werkschule* gondoskodik; ez csak olyan növendékeket vesz fel, akik a továbbképző tanfolyamot elvégezték. Az említett szakiskolák tanítónőinek és tanítóinak kiképzését különben az 1936 január 29-i rendelet egyes kizemelt tanítóképző főiskolákra ruházza; ezek mellett azután mint gyakorlóiskola a *Bäuerliche Frauenschule*, illetőleg a *Bäuerliche Werkschule* működik.

A szakiskolák körébe tartoznak a népgondozónők kiképzésével foglalkozó intézetek. Ezeket a nemzeti szocializmus elveinek megfelelően a porosz kultuszminiszter 1934 február 5-i rendelete szervezi át. A rendelet szerint az iskolák megtarthatják eddigi nevüket, ha csak a *Wohlfahrt* szó nem szerepel benne; valamennyi iskola azonban a *Nationalsozialistische Frauenschule für Volkspflege* alcímet tartozik viselni. Feladatuk annak elérése, hogy a népgondozónők majdan a nemzeti szocializmus világnézete alapján végezzék népnevelő munkásságukat. Ezért az oktatást is a világnézeti és politikai tárgyak köré tartoznak csoportosítani.

6. A középiskolákra vonatkozó — már az államátalakulás óta tervbevett — egységes reform is elkészült nagy vonalakban. Erre vonatkozólag az első fontos lépés a birodalmi nevelésügyi miniszternek 1936 november 18-i rendelete. E rendelet, szakítva a hagyományos kilencosztályú középiskolával, minden átmenet nélkül megvalósítja a nyolcosztályos középiskolát, elrendelvén, hogy 1937 húsvétjakor a két legfelső osztály — az *Unterprima* és az *Oberprima* — egyszerre járuljon érettségi vizsgálatra. A rendelet elsősorban a katonai szolgálatnak két évre való fel-emelésére hivatkozik megokolásában; a 19 éves korában érettségiző ifjú félévi munkaszolgálat és kétévi katonáskodás után csak a 22. évben kezdhetné meg főiskolai tanulmányait, ami a hivatás gyakorlásának és a családalapításnak a kezdetét rendkívül elodázná. Ez pedig népesedéspolitikai és népegészségügyi okokból egyáltalán nem kívánatos. Különben az általános véd-kötelezettség bevezetése óta a hadseregnek is érdeke, hogy minél nagyobb tömegeket kapjon kezébe; az 1918-i és 1919-i évjáratok pedig, amelyek 1937-ben egyszerre érettségiznek, oly kicsinyek, hogy számuk együttvéve is alig haladja meg az 1932-ben érettségizett évjárat számát. Végül pedig — a négyéves terv végrehajtásával kapcsolatban — bizonyos főiskolai végzettséget igénylő pályák utánpótlási igényei is annyira megnövekedtek, hogy a jelentkezőknek igen nagy számára van szükségük. A miniszter elrendeli, hogy a nyolcadik osztályban a kilencediknek elmaradt anyagát nagy vonásokban át kell tekinteni és azt kell elérni, hogy a tanulóknak az egyetemen semmiféle nehézségei ne legyenek. A rendelet természetesen a tanári kart, főleg pedig az elhelyezkedésre várókat is érzékenyen érinti: csupán Poroszországban egyszerre 690 osztály szűnik meg. Ez a tény a tanári utánpótlás kérdésének rendezését követeli meg.

A középiskolák általános reformját az 1937 március 20-i rendelet foglalja magában. Ismeretes, hogy a világháború után a német középiskolák ügye igen egészségtelen irányban alakult: a legkülönbözőbb típusok felmerülésével a középoktatás annyira szétágazott, hogy az már szinte zűrzavaros állapotokat teremtett. A miniszter most már — ezen a téren is az egységesítés gondolatától vezettette — az egységes középiskola eszméjét valósította meg és a birodalom középoktatását egy főtípus köré építi ki.⁸ Ez a főtípus az 1924-i porosz reformtól teremtett német nemzeti középiskolát (*Deutsche Oberschule*) fejleszti tovább. A főtípus két idegen nyelvet tanít kötelezően: az első osztálytól kezdve az angolt, a harmadiktól pedig a latint, illetőleg leányoknál az angolt és a franciát. A középiskola a felső fokon — a VI. osztálytól kezdve — kettéágazik, fiúknál természettudományi és nyelvi (itt ekkor egy második modern nyelv tanítása következik), leányoknál pedig háztartási és nyelvi ágra. A ren-

⁸ A középiskolai reformra vonatkozólag forrásunk *W. Flitner: Die Schulreform im Deutschen Reich. Die Erziehung. XII. Jg. 1937. 316–320. 1.*

delet tervbeyesz elágazás nélküli leányiskolákat is; ilyenkor a felső osztályok vagy az egyik, vagy a másik ág szerint alakulnak. Melléktípusokként megmarad a humanisztikus gimnázium és az *Aufbauschule*. A gimnázium a nyelvtanítást a latinnal kezdi, a görögöt a harmadik osztálytól kezdve tanítja, az angol pedig először csak a hatodikban vezeti be. A hatosztályos *Aufbauschule* a népiskola VI. osztályára épül és internátusos iskola: növendékei csakis bennlakók lehetnek. Itt elágazás nincs; az angol nyelv tanítása az első, a latiné a második osztályban kezdődik. Ezek a melléktípusok azonban csak oly városokban szervezhetők meg, ahol már legalább egy, a főtípushoz tartozó iskola működik.

A nyolcosztályú középiskola ügyét úgy rendezi végleg a miniszter, hogy a kilencosztályúból a hatodikat (*Untersekunda*) elhagyja. Természetesen nem úgy kell értenünk, hogy az *Untersekunda* tananyaga elmarad; a rendelkezés csak az osztályok elnevezését érinti. A miniszter kimondja, hogy a kilencedik osztály anyagát a többiekre arányosan el kell osztani.

Különben az 1937 február 22-i rendelet a tanulmányi időre vonatkozólag még további kedvezményeket is nyújt, mert megengedi, hogy kiváló tehetségű gyermekek már a népiskola III. osztályának elvégzése után is felvehetőek legyenek a középiskolába. Ezek tehát az eddigi 13 év helyett már 11 alatt megszerezhetik az érettségi bizonyítványt! Hasonló törekvés hozta létre az 1936 június 15-i rendeletet, amely kimondja, hogy sikertelen érettségi vizsgálat — az eddigi egyévi várakozási idő helyett — már félév múlva megismételhető.

Az *Aufbauschule* a nemzeti szocialista mozgalom legkedveltebb iskolatípusa: maga a párt is a legnagyobb figyelemmel fordul feléje. E nagy érdeklődés eredményeképpen 1936 októberében a birodalmi nevelésügyi miniszter és a pártvezetőség között egy rendkívüli jelentőségű megegyezés jött létre, amelynek értelmében a miniszter megengedte a pártnak, hogy a jövőben maga is felállíthasson ilyen iskolákat.⁹ Valóban új jelenség ez az iskolaugy történetében: a századokon át kialakult iskolafenntartó közösségek sorába belép a politikai párt. Különben az eddigi hét esztendőben megszabott népiskolai előtanulmányt ez a megegyezés szállítja le hat évre; az intenzív internátusi nevelés célja annak lehetővé tétele, hogy a hatosztályos *Aufbauschule* érettségi bizonyítványa a többi középiskoláéval egyenrangú legyen. A gyermek folytonos szem előtt tartása a szelekció célját is kiválóan szolgálja; ezért a nemzeti szocializmus ezt az iskolát legkiválóbb vezetőképző intézményének tekinti. Az internátus munkája „közösségben folyó nevelés abból a célból, hogy a népi élet minden területére vezetőket képezzen ki“. A párt Hitler Adolf-iskoláknak nevezi iskoláit;

⁹ Ugyanekkor a német munkafront szakiskolák állításának a jogát kapta meg.

„sikeres érettségi vizsgálat után a Hitler Adolf-iskolák növendékei számára a párt és az állam minden életpályája nyitva áll”.¹⁰

A nyolcosztályos középiskola bevezetése természetesen a polgári iskolát és általában a *mittlere Reife* képzését nyújtó intézményeket sem hagyhatja változatlanul. Mindenekelőtt a nem teljes középiskolák ügye vár rendezésre. A miniszter 1937 január 30-i rendelete az angol nyelv kötelező tanítását ezekre nézve is bevezeti; helyzetük azonban még semmikép sincs tisztázva. A nyolcosztályos középiskola alsó osztályainak száma hat helyett öt lett; a velük párhuzamosan felépített és a középiskolába való átmenetet megengedő hatosztályos polgári iskola átszervezése tehát elkerülhetetlen.

A birodalom — mint a népnevelésügy minden területén — a középiskolában is igen nagy gondot fordít a szelekcióna. A birodalmi nevelésügyi miniszternek 1935 március 23-i rendelete a szelekciónak különösen a középiskolában való nagy jelentőségét hangsúlyozza. Minthogy a középiskola a szellemi elitnek, a nép jövője vezéréinek az iskolája, mindig szem előtt kell tartania, hogy az ifjúságnak testi, szellemi, jellembeli és népi szempontból kiemelkedő részét tartsa falai között. Ezért gyógyíthatatlan betegségben, öröklött bajokban szenvedő gyermekeket nem vehet fel; az olyanokat, akik az iskola kötöttségébe és rendjébe nem tudnak beleilleszkedni, el kell távolítani. Szellemi szempontból nem a megtanult anyag nagysága, hanem az általános szellemi érettség számít. Az első osztályba jelentkező gyermekeknek volt tanítójuktól a középiskolai tanulmányokra való alkalmasságukat igazoló írásbeli véleményt kell benyújtaniok,¹¹ emellett pedig írásbeli és szóbeli felvételi vizsgát kell tenniök és orvosi vizsgálaton kell keresztülmenniök. Az olyan növendékek, akik az első osztályban megbuknak és akiket tanáraik a további tanulmányokra alkalmatlannak tartanak, tovább nem folytathatnak középiskolai tanulmányokat. (Később, de legalább három év múlva ismét jelentkezhetnek a negyedik osztályba való felvételre.) Az alsó osztályok után ismét szigorú szelekciónak van: az *Obersekundá*-ba csak azok juthatnak, akik az előző osztályt egy év alatt elvégezték. A bizonyítványok a jövőben a tanuló testi, jellembeli és szellemi képességeire vonatkozó általános ítéletet is fognak tartalmazni. Ha a tanuló gyengébb szellemi teljesítményt mutat is, azt kivételes jellemtulajdonságok, főleg pedig vezér-erények ellensúlyozhatják; jellembeli hibákat azonban megfelelő tanulmányi előmenetel esetén sem lehet elnézni. Ugyancsak a szelekciónak célját vélte szolgálni a belügyminiszter, amikor 1933 decemberében elrendelte

¹⁰ Hasonló intézmény a szász kultuszminisztériumtól 1934-ben kezdeményezett *Nationalpolitische Erziehungsanstalt*. Számuk 1936-ban 15 volt. Az iskolareform utáni sorsukról nincs tudomásunk; valószínűleg beolvadtak vagy be fognak olvadni a Hitler Adolf-iskolákba.

¹¹ Az egyes államoktól később kiadott végrehajtási utasítások erre a tanítói véleményezésre vetik a fősúlyt.

az érettségi bizonyítványoknak a megkülönböztetését és bevezette a főiskolára képesítő záradéknak az alkalmazását (*Hochschulreife*). Ezt a nemcsak pedagógiailag helytelen, hanem később egyenest szükségtelenné bizonyuló intézkedést azonban már egy év múlva vissza is vonta.

A tehetséges növendékek tanulmányainak lehetővé tételére Poroszország felemeli a tandíjmentes helyek számát; a tandíj leszállítását (évi 240 RM) azonban fináncpolitikai és szelekciós okokból mellőzi.

A női hajlamoknak megfelelő és a különleges női hivatásokra előkészítő középfokú iskola az egyéves és a hároméves nőiskola (*Frauenschule*). A porosz kultuszminisztérium kezdeményezésére 1935 húsvétjától kezdve valamennyi szakjellegű női középiskolát, továbbá a kétéves nőiskolát a birodalom ezekbe a típusokba olvasztja bele. Ezek az iskolák a középiskola VII. osztályából kikerült (azaz *Obersekundarcifé*-vel rendelkező) leányokat képeznek tovább. Látogatásukra — különösen a hároméves típusra — a kormányzat nagy gondot fordít, mert a sajátlagos női műveltségnek minél szélesebb rétegek által való megszerzését népbiológiai okokból rendkívül fontosnak tartja. A nőiskola oly leányokat fogad falai közé, akik részt akarnak majd venni a családgondozás, a népjólét és népegészségügy, az otthonépítés, a népművészet és népkultúra munkájában. A nőiskola célja „a leányokat ... úgy nevelni, hogy képesek legyenek népük sorsának alakításában tervszerűen cselekedve közreműködni és a német anya és háziasszony feladatait példaszerűen ellátni“. A tanrend az angol nyelvet, továbbá a kultúrismereti, háztartástani és szociális tárgyakat öleli fel. A hároméves típus növendékei érettségi vizsgálatot is tesznek; ez az érettségi a női életfeladatok irányába eső pályákra — tehát a legkülönbözőbb tanítónői hivatások és a gazdaságtudományok tanulmányozására — képesít.

7. Láttuk már, hogy a nemzeti szocialista iskolapolitika nemcsak szervezeti téren, hanem az oktatás anyagát és szellemét illetőleg is mélyreható változtatásokat végzett. Célja ezzel a birodalom politikai eszméjének és világnézetének az oktatás keretén belül való mind hathatósabb érvényrejuttatása. Eme cél elérése érdekében részint a meglévő tárgyak anyagát szervezi át, részint pedig új tárgyak, illetőleg tárgykörök oktatását rendel el. Mindezt alkalmunk volt beszámolónk során érinteni; a teljesség kedvéért azonban egy-két idevonatkozó intézkedést még megemlítünk.

A nemzeti szocialista eszméknek, a népi és faji gondolatnak a kidomborítására a történettanítás a legalkalmasabb. Ezért a birodalmi belügyminiszter még 1933-ban utasítást adott a nemzeti szocialista történetnézetnek a történeti tankönyvekben való érvényesítésére. Az Utasítások alapján azután az egyes országok kultuszminisztériumai egymásután jelentették meg a történettanítás szellemét átalakító rendeleteiket. A cél e tár-

gyak tanításával kapcsolatban nem a mult elfogulatlan szemlélete, hanem annak szilárd értékmérők szerint való felfogása. Az értékelés alapját pedig a nemzeti szocialista világnézet szolgáltatja. A történettanítás értelmét a vezér szavai adják meg: „Man lernt Geschichte, um in ihr eine Lehrmeisterin für die Zukunft und für den Fortbestand des eigenen Volkstums zu erhalten“. Különösen nagy figyelmet kell fordítani a mult nagy vezéralakjainak kellő kidomborítására. Ennek a hősi világnézetnek még a vallástanítás keretein belül is érvényesülnie kell. Ezért az evangélikus hittanítás feladata „Krisztus alakjának mint hősi küzdőnek (*heldischer Kämpfer*) új szemléletét és értelmezését nyújtania“ — rendeli el a tübingiai kultuszminiszter (1933 nov. 27.).

Az átörökléstant és a fajismeretet — porosz kezdeményezésre — a birodalmi nevelésügyi miniszternek 1935 január 15-i rendelete minden iskola záró (érettségi) vizsgálatára számára kötelező tárgyul írja elő. E tárgyak nem szerepelnek külön tárgyként a tantervben; az átörökléstan a kiszélesített biológia keretein belül foglal helyet, a fajismeret szempontjait pedig első sorban a földrajz és a történet tanítása érvényesíti. E tárgyak tanításának főcélja az ifjúságnak a néppel szemben való felelősségérzetét és a nemetséghez való tartozásának büszkeségét felkelteni. A fajismeretet és az átörökléstant a középiskola I., illetőleg a népiskola V. osztályától kezdve kell bekapcsolni az oktatásba.

Megemlítjük még, hogy rendeletek egész sora figyelmezteti a tanítószágot a német nyelv fokozottabb ápolásának szükségességére: a tanítóknak ügyelni kell arra, hogy minden tanóra egyszersmind német óra is legyen. A hamburgi tanügyi hatóság a népiskolai tanulók alnémet (*plattdeutsch*) anyanyelvének gondozását és oktatását rendeli el. Ezenkívül gondoskodik még a birodalom a repülésügy és légvédelem, a gyarmati gondolat és a közlekedési problémák iskolai tárgyalásáról is.

8. Nem lenne teljes e beszámoló, ha nem emlékeznék meg a tanítószágnak és a tanároknak az új birodalomban elfoglalt helyzetéről és szerepéről. A nemzeti szocializmus minden iskola-reformot megelőzően elsődrendű feladatának tartotta a tanítói rendnek eszméi számára való megnyerését, jól tudva, hogy az ifjúságot a maga számára csak tanítóinak segítségével biztosíthatja. A tanítószágnak a népi világnézet számára való megnyerése és eme világnézettel való átítatása a nemzeti szocialista párt oktatói szervezetének, a *Nationalsozialistischer Lehrerbund*-nak a feladata. A párttotalitás elvének megfelelően a *LB* alapvető törekvése az, hogy a német oktatói rendnek egyetlen birodalmi szervezete legyen. E cél elérése felé döntő lépést jelentett az 1933 június 7-én és 8-án tartott magdeburgi tanítói nagygyűlés, amikor az alszervezeteiben 150.000 tagot számláló *Allgemeiner Deutscher Lehrerverein* testületileg belépett a *LB* vezetése alatt álló közös nevelői szervezetbe (*Gesamt-Erzieher-Organisa-*

tion). Eme lépés után az egyesületek egymásután oszlottak fel és tagjaik rendre a *NSLB* sorába léptek. A *LB* tehát pártszervezet, világnézeti s politikai szervezet; emellett szükségessé vált egy olyan nemzeti szocialista szellemű testület felállítása, amely az egész tanítóságot magábazárva a nevelői munka biztosítására, elmélyítésére és fejlesztésére irányul. E testület az 1933 december 1-én felállított Német Nevelőközösség (*Deutsche Erziehergemeinschaft*), amely a néptanítóktól kezdve a közép-, szak- és magániskolák tanárain át a főiskolák professzoraiig minden tanítói foglalkozást űző birodalmi polgárt magabafoglal. E szervezet hat szakcsoportra oszlik; feladata a német nevelésügy munkáit a nemzeti szocializmus szellemében igazi népi közösséggé tenni, a nevelői rend értékeit ápolni és a legkülönbözőbb fajta és fokú intézmények tanárainak a közös cél érdekében való együttműködését biztosítani.

Az oktatói rend politikai nevelésére vonatkozólag a birodalmi miniszter 1934 június 8-án tartott beszédében bejelenti, hogy ezentúl a tanítóság nyáron táborokba fog gyűlni, mert — mint mondja — nemzeti szocialistává igazán csak a tábori együttélés tesz valakit. A tanítótábor egyszersmind teljesítményvizsgát is jelent: itt csak azok állják meg helyüket, akikből az ifjú erő és lendület még nem veszett ki; tanítani és nevelni pedig csak az ifjúság hitével és lendületével lehet. A háromhetes nyári táborok miatt az iskolaév beosztása módosítást szenvedett; az eddigi négyhetes szünetet meg kellett hosszabbítani hat hétre, hogy a tanítóknak családjuk számára és a pihenésre is maradjon idejük. Ennek az intézkedésnek következtében a húsvétii szünet megfelelően megrövidült, hogy az iskolaév tartalma változatlan maradjon.

A birodalmi nevelésügyi miniszter 1936 május 12-i rendelete az egész oktatói rend politikai iskolázását a *NSLB*-ra bízta; az iskolázás az egész tanévre kiterjed. A bajor kultuszminisztérium 1936 június 10-i rendeletében a tanítóság részvételét a szociális és politikai munkában kívánatosnak jelenti ki; egyszersmind közli, hogy a tanító iskolán kívüli tevékenységére a jövőben a minősítés is tekintettel lesz. Az 1928-ban bevezetett „második tanítóvizsga” — azaz a tanító írásbeli jelentése hivatásbeli tevékenységére, a nevelőmunkában szerzett tapasztalataira és továbbképzésére vonatkozólag — a birodalmi miniszter 1936. évi április 22-i rendelete értelmében a jövőben a tanító párttevékenységére, testnevelési és világnézeti tanfolyamokon való részvételére és az új tantárgyakban való képzettségére vonatkozólag is ki fog terjedni. Mindemez intézkedések után a tanítóság aligha vonhatja ki magát a „népi világnézet” hatása alól; a nemzeti szocializmus elérte, hogy immár a tanítói rend is „politikai” közösséggé lett.¹²

FARAGÓ LÁSZLÓ.

¹² Megemlítem még, hogy a birodalom a tanító- és tanárképzést is gyökeresen megreformálta; ez azonban már a főiskolai oktatás körébe esik és ezen a helyen részletesen nem térhetek ki rá.

